

ՄԱԿԱՐՅԱՆ ԱՆՈՒՇ

Խնկո Ապոր անվան

ազգային մանկական գրադարան

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՊԵՐԸ ՈՐՊԵՍ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾՈՆ

Բանալի բառեր՝ գրադարան, հանրային կապեր, վիճակագրություն, սոցիոլոգիական հարցումներ:

Keywords. library, public relations, statistics, sociological surveys.

Վերջին տասնամյակների ընթացքում մարդկությունն իր ստեղծած տվյալների շտեմարաններ ավելի է ընդարձակում: Այդ շտեմարանները հանրության սեփականությունը դարձնելու գործում մեծ է PR-ի նշանակությունը: Անխուսափելի է այն փաստը, որ ժամանակակից PR-ը պետք է գտնի իրավիճակի լուծման տարբերակներ և ստեղծի նոր արժեքներ: Յուրաքանչյուր կազմակերպություն՝ լինի պետական, կոմերցիոն /առևտրային/, թե հասարակական, ձգտում է ձևավորել և ամրապնդել կապը հանրության հետ: Պատմամշակութային զարգացման ընթացքում գրադարանը չի կորցրել իր ստեղծագործական դերը, ավելին, այն շարունակում է զարգանալ հասարակության նոր սոցիալ-մշակութային մոտեցումներին և պահանջներին համապատասխան: Գրադարանային բարենպաստ միջավայրը խթանում է սովորողի, գրադարանից օգտվող անհատի ստեղծագործական-հետազոտական աշխատանքների իրականացումը, գիտելիքների աճը, ինքնակրթությունը, բազմակողմանի զարգացումը, գիտելիքների պաշարի ավելացումը, անհրաժեշտ տեղեկատվությունն առավել արդյունավետ ստանալու ուղիները և այլն: Ժամանակակից գրադարանը, բացի ընթերցասրահներից, պետք է ունենա համակարգչային և ժամանցային սենյակ, գրախանութ՝ գրքերի և հուշանվերների, սրճարան: Զարգացած գրադարանները հարուստ են համացանցից օգտվելու հնարավորություններով, բազմապիսի կրիչներով, շտեմարաններով: Տեղեկատվական կենտրոններ լինելուց բացի այժմյան գրադարանները հանդիսանում են նաև մշակութային կենտրոններ: Գրադարանի մշակութային գործառույթը պետք է բարձրացնի ընթերցողների հոգևոր մտածողությունը, հաղորդակից դարձնի հայրենական և համաշխարհային մշակութային արժեքներին, պայմաններ ստեղծի մշակութային գործունեության համար: Գրադարանը միշտ նոր գաղափարների, բոլոր հնարավոր մոտեցումների, հետաքրքիր և ստեղծագործական մտահղացումների փնտրտուքի մեջ է: Այժմ կարելի է հանդիպել գեղեցիկ

գրադարաններով կահավորված ժամանցի վայրերի՝ սրճարանների, թեյարանների, որտեղ մարդիկ կարող են շփվել միմյանց հետ և ծանոթանալ հետաքրքիր գրքերին: Ժամանակակից գրադարանները հասարակությանը առաջարկում են ժամանցի, գործունեության նոր կազմակերպչական կենտրոններ՝ գրադարան-ակումբներ, գրադարան-թանգարաններ, գրադարան- ընթերցանության կենտրոններ, գրադարան – հոգևոր կենտրոններ և այլն: Գրադարաններին կից ակումբները և տարբեր հետաքրքրությունների միավորումները վաղուց դարձել են բնակչության տարբեր խմբերի ժամանցի կազմակերպման աշխատանքի ձև: Գրադարաններում արդեն բավականին կուտակված փորձ կա այդ ուղղությամբ:

Արդի ժամանակներում ընթերցողներն իրենք են պահանջարկ առաջարկում, և հայաստանյան գրադարանները պետք է կարողանան ապահովել նրանց պահանջները և լինեն պահանջարկ ձևավորողը:

2017 թ. մարտից հոկտեմբեր ամիսներին Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանի ընթերցողների շրջանում կատարվեցին սոցիալոգումներ, որոնց արդյունքում ձևավորվեցին այն առանցքային գործոնները, որոնք կնպաստեն հասարակության մեջ գրադարանների դերի բարձրացմանը: Սոցիալոգմանը մասնակցեց 100 հոգի, որոնք Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանի ընթերցողներն են կամ այցելուները: Հարցվածների 75 % իգական սեռի ներկայացուցիչներ էին, իսկ 25 %՝ արական: Տարիքային սահմանափակումը՝ 15-70 տարեկան:

Ներկայացնենք հարցումները.

1. Որո՞նք են գրադարանների մասին տեղեկատվության աղբյուրները:

Երիտասարդները, որպես գրադարանի մասին տեղեկատվության աղբյուր, նշեցին համացանցը, իրենց ընկերներին, բարեկամներին, հեռուստատեսությունը (մասնավորապես՝ «Շոդակաթ» հեռուստաալիքը): Մասնակիցները քննարկման ժամանակ կարևորեցին այն, որ հասարակության շրջանում պետք է իրականացնել գրադարան այցելելու և գիրք կարդալու գովազդ: Իրականացված աշխատանքը երիտասարդները որակեցին դրական, քանի որ «...երբ հայտնվեցին պաստառներ փողոցներում, սկսեցին նոր գրքեր փնտրել, կարդալ», իսկ գրքերի հետքերը միշտ տանում են գրադարան:

45 տարեկանից բարձր վերջին 20 տարիների ընթացքում Հայաստանում գրադարան չեն այցելել և տեղյակ չեն, թե ինչ վիճակում են այսօր գրադարանները: Միայն մեկ մասնակից էր այցելում գրադարաններ՝ կապված դպրոցում դասավանդելու հետ, և շատ բարձր գնահատեց Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանի և Ավ. Իսահակյանի անվան գրադարանի աշխատակիցների ցուցա-

բերած օգնությունը՝ աշակերտների համար անհրաժեշտ գրականության ընտրության հարցում:

2. Ինչպիսի՞ն պետք է լինի գրադարանը, որպեսզի Ձեզ մոտ ցանկություն առաջանա այցելելու և կարդալու:

- և՛ բուհական, և՛ հանրային գրադարաններում անհրաժեշտ պայմանների առկայություն (պետքարան, հարմար կահավորանք և այլն),
- բարեհամբույր աշխատակազմի առկայություն,
- գրքերի թեմատիկ դասավորություն, հնարավորության դեպքում՝ առանձին սենյակներում: Յուրաքանչյուր սենյակի ներքին ինտերիերի համապատասխանում թեմատիկ ուղղվածությանը,
- լռություն և լուսավորություն,
- ID քարտի հնարավորություն. «շատ արագ տրամադրեն քարտերը, շատ փաստաթղթեր չպահանջեն, գրքերն ունենան մագնիսական կրիչներ»,
- գրքեր պատվիրելու էլեկտրոնային եղանակի առկայություն,
- գրքերի էլեկտրոնային տարբերակների հասանելիությունը և համակարգիչներից օգտվելու հնարավորություն,
- գրադարաններում միջոցառումների, գրքերի շնորհանդեսների կազմակերպում:
- գրադարաններում քննություններին պատրաստվելու հնարավորություն,
- սրճարան կամ սնվելու հնարավորություն,
- գրքի վերաբերյալ հակիրճ տեղեկատվության տրամադրում,
- աշխատանքային ժամերի համապատասխանում,
- շքամուտքում ցուցանակների և ուղեցույցների առկայությունը:

Հետազոտության արդյունքները ցույց տվեցին, որ պարբերաբար այցելել սկսել են դպրոցական տարիքում՝ շուրջ 39%-ը տարրական, 44%-ը հիմնական և ավագ դպրոցական տարիքում: 5%-ը դժվարացել է հիշել, թե որ տարիքից է պարբերաբար հաճախում, իսկ 6%-ը նշել է, որ երբեք չի այցելել:

3. Ինչպե՞ս եք գնահատվում համացանցի ազդեցությունը գրադարանների վրա:

Հարցման բոլոր մասնակիցները նշեցին, որ սոցիալական ցանցերը, ֆիլմերի դիտումները, խաղերը մարդուն ընթերցանությունից, սակայն մյուս կողմից կարևորեցին համացանցի դերը գրականության որոնման գործընթացում: Գրքերի էլեկտրոնային տարբերակները գրավիչ են հատկապես երիտասարդների համար: Նրանք նախապատվությունը տալիս են էլեկտրոնային գրքերին մի շարք պատճառներով՝

- համացանցով ավելի արագ է հնարավոր փնտրել, գտնել անհրաժեշտ գիրքը և միանգամից սկսել կարդալ,
- հնարավոր է միաժամանակ կարդալ և սոցիալական ցանցեր այցելել,
- համակարգչով ընթերցելը թույլ է տալիս զուգահեռ նշումներ կատարել,
- տպագիր գիրքը գումար արժե, մինչդեռ համացանցից հնարավոր է գտնել գրքի անվճար էլեկտրոնային տարբերակը,
- տպագիր գիրքը հարմար չէ տեղափոխելու առումով, իսկ էլեկտրոնային տարբերակն ամեն տեղ հասանելի է:

Ավելի մեծ տարիքի ընթերցողները էլեկտրոնային և տպագիր նյութերի համեմատության հիմքում այլ չափանիշներ տեսնում: Նախ էկրանից երկար կարդալու դեպքում աչքերը հոգնում են: Եթե երիտասարդների համար նշումներ անելու դեպքում ավելի նախընտրելի է էլեկտրոնային տարբերակը, ապա մեծահասակները նշումները պատկերացնում են տպագիր կամ տպված նյութերի վրա: Սա գուցե պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ մեծահասակներն առաջնորդվում են սովորույթով, կամ էլ լավ չեն տիրապետում էլեկտրոնային նյութերի հետ աշխատելու հմտություններին:

4. Հայաստանում ընթերցանության և գրադարանի մակարդակի բարձրացման ուղիները:

Հայաստանում ընթերցանության մակարդակը բարձրացնելու համար երիտասարդներն առաջարկեցին տարբեր լեզուներով ժամանակակից գրականությունը թարգմանել հայերեն՝ նպաստելով հեղինակների ստեղծագործությունների գովազդին: Թե ինչու Հայաստանում տարածված չեն հայ ժամանակակից հեղինակների ստեղծագործությունները, երկու խմբի մասնակիցներն էլ խնդիրը տեսնում են գովազդի պակասի մեջ: Կարող ենք եզրակացնել, որ երիտասարդության շրջանում ժամանակակից հայ հեղինակների վերաբերյալ տեղեկատվությունը գրեթե բացակայում է. ընդամենը մեկ-երկու հոգի դժվարությամբ կարողացան մի քանի անուն նշել:

Հարցումների ժամանակ կարևորվեց պետության դերը Հայաստանում գրադարանի և ընթերցանության մակարդակը բարձրացնելու գործում: Պետական աջակցությունը, համապատասխան միջոցների տրամադրումը կնպաստեն գրադարանների, գրքի, ընթերցանության վերաբերյալ հասարակության իրազեկվածության բարձրացմանը: Սոցիալական մասնակիցներից մեկը եվրոպական զարգացած երկրներին օրինակով առաջարկեց սահմանել գրադարանային ժամ՝ շաբաթվա մեջ 1 անգամ երեխաները այցելեն գրադարան:

Այն հարցին, թե ինչ պետք է անի պետությունը ՀՀ-ում ընթերցանության մակարդակը բարձրացնելու համար, հնչեցին հետևյալ առաջարկները.

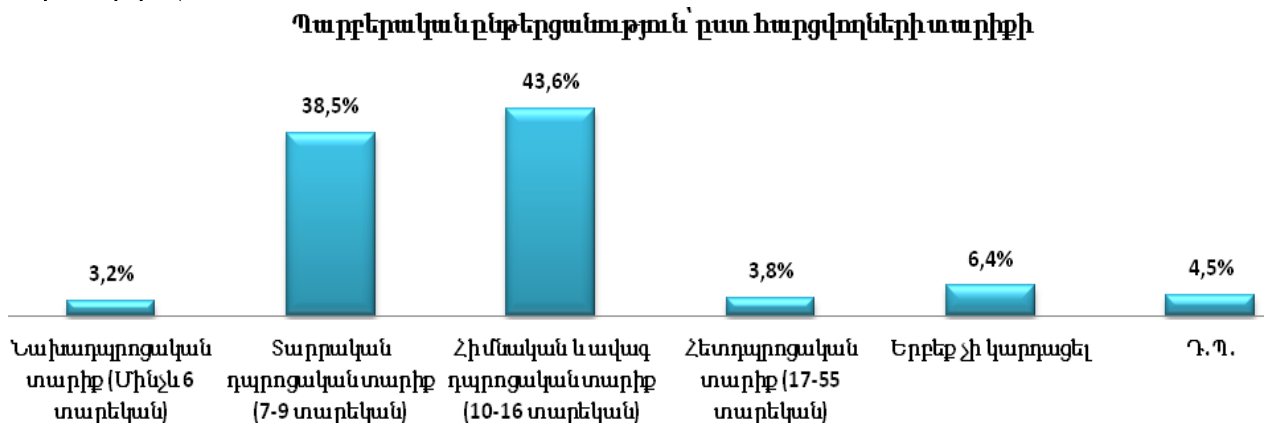
- անցկացնել գրադարաններում ընթերցանությունը խթանող տարբեր PR ակցիաներ,
- տարբեր լեզուներով միջոցառումներ կազմակերպել,
- փոքր տարիքից ուղղորդել դեպի գրադարան,
- ֆինանսական միջոցների ներդրում,
- հետևողական աշխատանք:

5. Որո՞նք են պահանջված գրականության ձեռքբերման տարբերակները:

Պահանջված գրականության ձեռքբերման ուղիների վերաբերյալ կարծիքները բազմազան էին: Եթե դպրոցական գրադարաններից օգտվելն անհրաժեշտություն չէր, և աշակերտները կարողանում էին գտնել իրենց անհրաժեշտ գրքերը սեփական կամ ծանոթների գրադարաններում, ապա իրավիճակն այլ է բուհական շրջանում: Մասնագիտական անվճար գրքերի ձեռքբերման հիմնական աղբյուրներն են դառնում դասախոսները, գրադարանները և համացանցը:

Ներկայացնենք նաև սոցիալական արդյունքների վիճակագրությունը.

Ընթերցանության մակարդակը ըստ հարցվողների տարիքային խմբերի՝ (տես գծապատկեր 1).

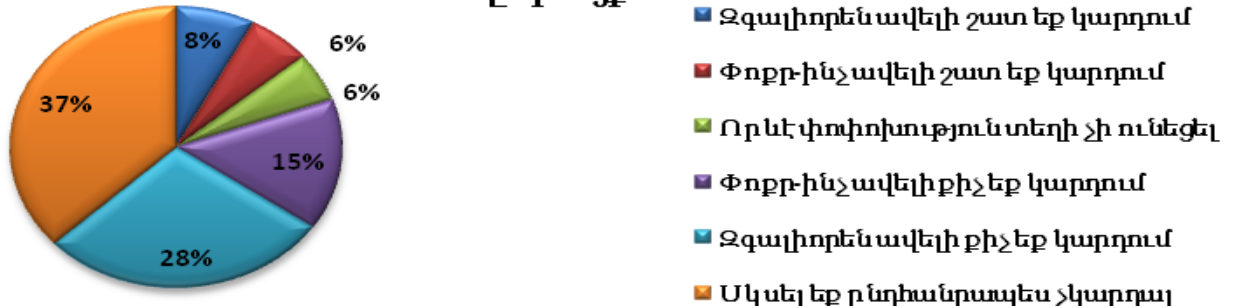
գծ. 1

Ընթերցանության մակարդակի փոփոխությունները 2012-2017 թթ. կտրվածքով (տես գծապատկեր 2).

Գծապատկեր 2-ից երևում է, որ հարցվողների շուրջ 37%-ը սկսել է այցելել գրադարաններ, 43%-ը (միավորված են «փոքր-ինչ ավելի քիչ են հաճախում» և զգալիորեն ավելի քիչ են կարդում պատասխանների տվյալները) սկսել է համեմատաբար ավելի քիչ կարդալ, 6%-ը հաճախում է այնպես, ինչպես հաճախել է դրանից առաջ, և միայն 14%-ն է նշել (միավորված են «փոքր-ինչ ավելի շատ են հաճախում» և զգալիորեն ավելի շատ եք կարդում պատասխանների տվյալները), որ սկսել է ավելի շատ հաճախել:

Եթե հաշվի առնենք, որ հարցվողների շուրջ 1/3 մասը սկսել է ընդհանրապես չհաճախել, ևս 2/5 մասը՝ փոքր-ինչ կամ զգալիորեն ավելի քիչ կարդալ, կարող ենք ասել, որ համաձայն հարցվողների պատասխանների, ընթերցանության, մարդկանց զարգացման մակարդակը Հայաստանում անկում է ապրել:

Ընթերցանության մակարդակի փոփոխությունը վերջին 5 տարիների ընթացքում

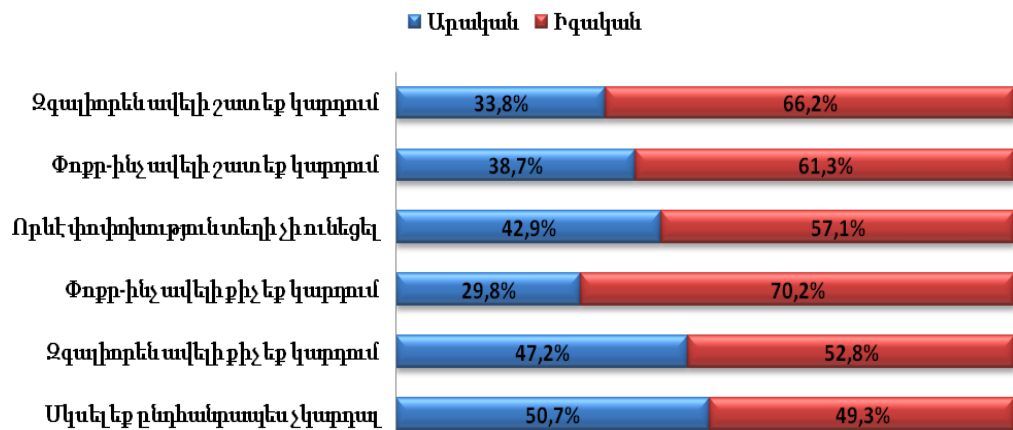

գծ. 2

Ուսումնասիրենք ընթերցողների դինամիկան ըստ այցելուների սեռի, տարիքի, կրթության, մասնագիտական ուղղվածության, ամուսնական կարգավիճակի չափանիշների, ինչպես նաև արդյունքներն ըստ բնակության վայրի:

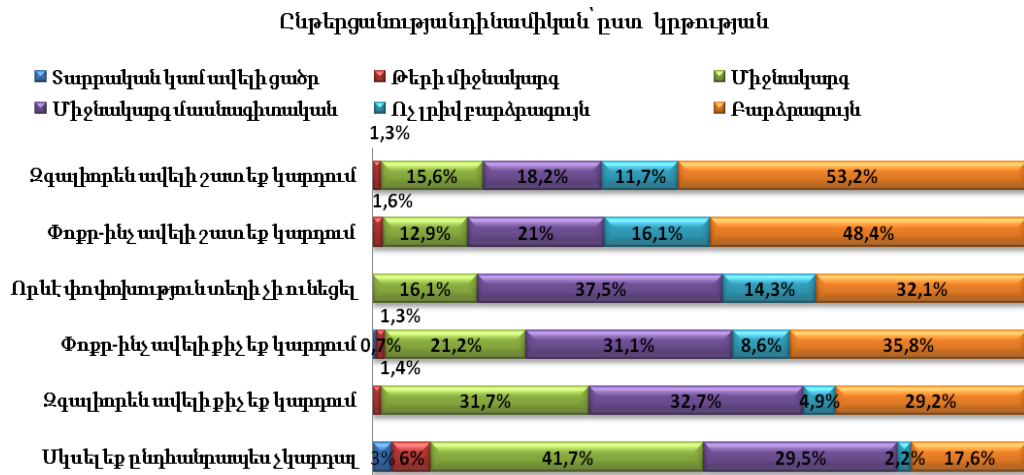
Գծապատկեր 3-ից երևում է, որ ավելի քիչ կարդացողների և հաճախումների խմբերում արական և իգական ներկայացուցիչների թիվը գրեթե հավասար է:

Ընթերցանության դինամիկան՝ ըստ սեռի

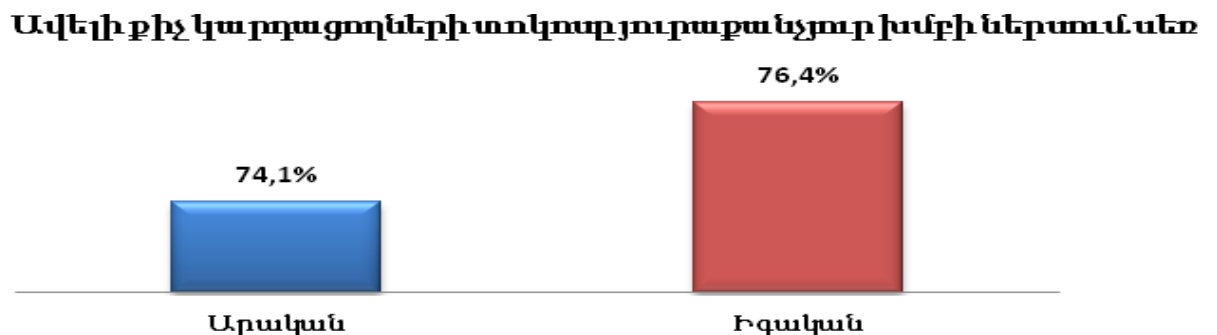
գծ. 3

Կարդացողների խմբերում գերակշռում են բարձրագույն կրթություն ունեցողները՝ 48% («փոքր-ինչ ավելի քիչ են կարդում») և 53% («զգալիորեն ավելի քիչ են կարդում»): Ընդհանուր առմամբ նկատում ենք, որ որքան իջնում է կարդալու աստիճանը, այնքան փոքրանում է բարձրագույն կրթություն ունեցողների թիվը և մեծանում է միջնակարգ կրթություն ունեցողներինը (տե՛ս գծապատկեր 4)։

գծ.4

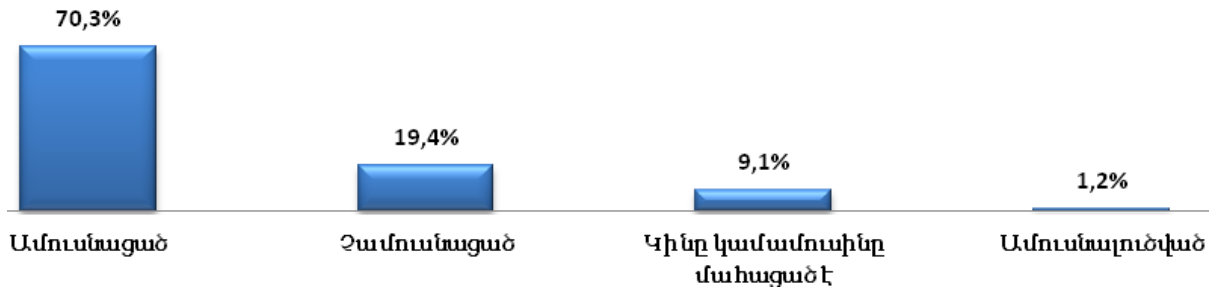
Գծապատկեր 5-ում պատկերված է, թե արական և իգական սեռի խմբերից յուրաքանչյուրի ներսում քանի տոկոսն է սկսել չկարդալ. արդյունքը գրեթե նույնն է՝ 74%-ը սկսել է չկարդալ արական, 76%-ը՝ իգական սեռի ներկայացուցիչների խմբում։

գծ. 5

Ավելի քիչ կարդացողների խմբում զգալիորեն գերակշռում են ամուսնացածները՝ 70%: Չամուսնացածները կազմում են 19%, կինը կամ ամուսինը մահացած կարգավիճակ ունեցող հարցվողները՝ 9%, և ամուսնալուծվածները՝ 1% (գծապատկեր 6):

Ավելի քիչ կարգաթղթերի բաշխումն՝ ըստ ամուսնական կարգավիճակի

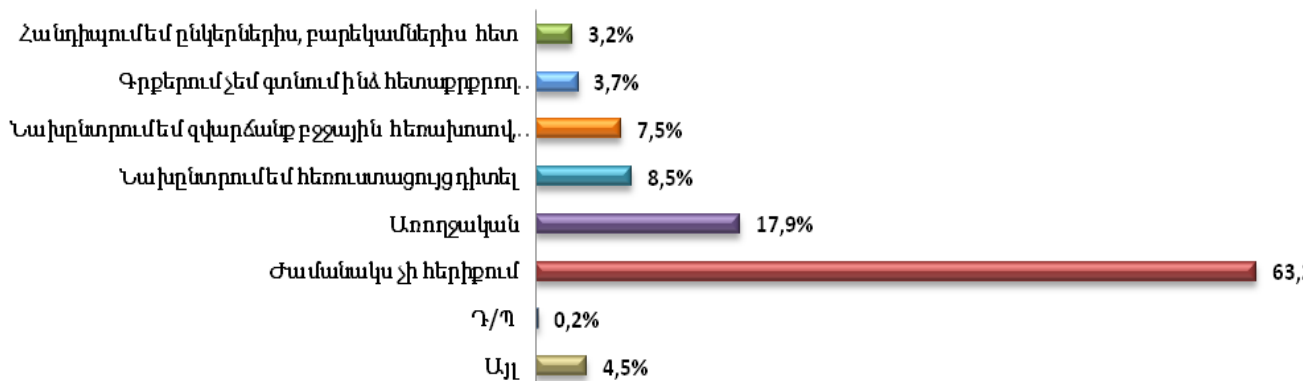

գծ. 6

Ընթերցանության անկման պատճառները.

Ընթերցանության անկման պատճառները բազմաթիվ են, սակայն ինչպես ցույց տվեցին արդյունքները, ամենատարածված պատճառը ժամանակի պակասն է (63%), իսկ 18%-ի մոտ առկա են առողջական խնդիրներ: Հնչել են նաև այնպիսի պատճառներ, ինչպիսիք են՝ հեռուստացույց դիտելը, համակարգչով կամ համացանցով զբաղվելը (մասնավորապես խաղեր, երաժշտություն, տեսահոլովակներ և ֆիլմեր, սոցիալական ցանցեր), ընկերների հետ հանդիպելը: Իսկ շուրջ 3%-ը նշել է, որ գրքերում չի գտնում իրեն հետաքրքրող տեղեկությունները կամ թեմաները (տե՛ս գծապատկեր 7):

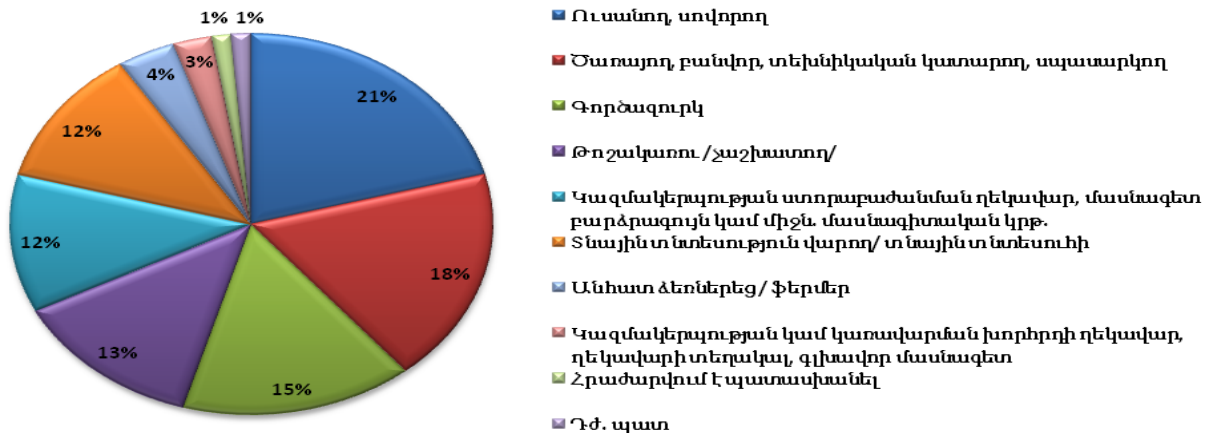
Ընթերցանության անկման պատճառները

գծ. 7

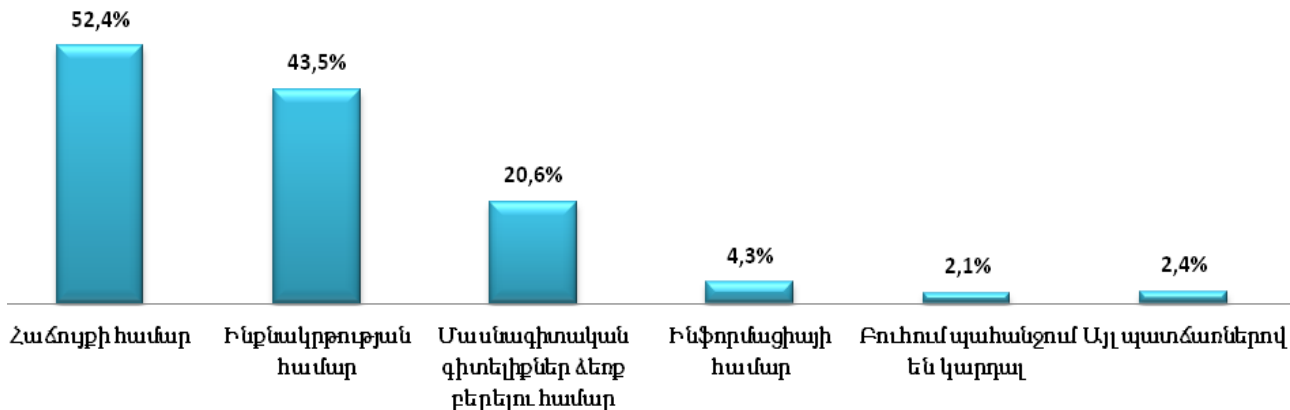
Ինչպես տեսնում ենք գծապատկեր 8-ից, ոմանց համար պատճառ են հանդիսանում առողջական խնդիրները, մյուսները պարզապես ցանկություն չունեն կարդալու, իսկ ոմանք էլ նշել են այնպիսի պատճառներ, ինչպիսին են՝ ժամանակի պակասը, ընտանեկան հոգսերը և գրագիտության պակասը: Շուրջ 14%-ը դժվարացել է պատասխանել (տես գծապատկեր 8).

Ավելի շատ ընթերցողների բաշխումն՝ ըստ զբաղվածության

Ընթերցողների շուրջ 52%-ը նշել է, որ կարդում է հաճույքի համար, 44%-ը՝ ինքնակրթության, 21%-ը՝ մասնագիտական գիտելիքներ ձեռքբերելու համար, մյուսները՝ ինֆորմացիա ստանալու, բուհի պահանջները բավարարելու համար և այլ պատճառներով:

Կարդալու դրդապատճառները

գծ. 9

Թեմայի ընտրությունը.

Նկատենք, որ տպագիր նյութերը զգալիորեն ավելի մեծ թվով ընթերցողներ ունեն, քան էլեկտրոնային նյութերը: Հարցին պատասխանած հարցվողների շուրջ 56%-ը նշել է, որ կարդում է գեղարվեստական գրքեր, 42%-ը՝ տպագիր թերթեր կամ ամսագրեր, շուրջ 34%-ը նախընտրում է կարդալ տպագիր մասնագիտական գրքեր: Էլեկտրոնային նյութերից համեմատաբար ավելի շատ ընթերցողներ ունեն էլեկտրոնային թերթերը և ամսագրերը (շուրջ 14%) և մասնագիտական գրքերը (շուրջ 9%): Երկու տարբերակով էլ բառարաններ և հանրագիտարաններ հարցվողները քիչ են կարդում: Էլեկտրոնային հանրագիտարան նախընտրում է կարդալ 3 հարցվող,

Էլեկտրոնային բառարան՝ նույնպես: Այդ պատճառով այս նյութերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը հետագայում չի մանրամասնվի:

Ճեռքերման աղբյուրները.

Այն հարցին, թե ինչպես են ձեռք բերում իրենց անհրաժեշտ տպագիր գեղարվեստական գրքերը, հարցվողների 58%-ը նշել է անձնական տպագիր գրքերի գրադարանը, 41%-ը գտնում է ընկերների, ծանոթների, բարեկամների միջոցով, 27%-ը օգտվում է գրադարաններից:

Հարցվողների 51%-ը թերթեր, ամսագրեր ձեռք է բերում կրպակներից, 27%-ը՝ ընկերներից, ծանոթներից, բարեկամներից, 19%-ը՝ խանութներից, շուրջ 8%-ը՝ գրադարաններից: Որպես տպագիր մասնագիտական գրքերի ձեռքբերման աղբյուր հարցվողների 44%-ը նշել է գրադարանները, 38%-ը՝ ընկերներին, ծանոթներին, բարեկամներին, 37%-ը՝ անձնական տպագիր գրքերի գրադարանը, 14%-ը՝ խանութները:

Էլեկտրոնային թերթեր ամսագրեր 78%-ը գտնում է համացանցից, ինչը միանգամայն հավանական է: Շուրջ 6%-ն էլ նշել է, որ ձեռք է բերում սեփական էլեկտրոնային գրադարանից: Էլեկտրոնային մասնագիտական գրքեր հարցվողների 80%-ը նույնպես ձեռք է բերում ինտերնետից, 14%-ը՝ անձնական էլեկտրոնային գրադարանից, 7%-ը՝ գրադարաններից: Ընթերցողների շուրջ 67%-ը տպագիր հանրագիտարաններ ձեռք է բերում սեփական տպագիր գրադարանից, 47%-ը՝ ընկերների, ծանոթների, բարեկամների միջոցով, 11%-ը՝ գրադարաններից:

Էլեկտրոնային գեղարվեստական գրքերի ձեռքբերման հիմնական աղբյուրը ինտերնետն է՝ 83%: Շուրջ 13%-ն էլ օգտվում է սեփական էլեկտրոնային գրադարանից:

Կարդացողների 39%-ը տպագիր բառարաններ գտնում է սեփական տպագիր գրքերի գրադարանում, 33%-ը՝ դարձյալ ընկերներից, ծանոթներից, բարեկամներից, 22%-ը՝ ինտերնետի միջոցով, 11%-ը՝ գրադարաններից, 11%-ը՝ խանութներից:

Ընթերցանության նախընտրելի վայրը

Նկատենք, որ կարդալու գրեթե բոլոր նյութերը հարցման մասնակիցները մեծամասամբ գերադասում են կարդալ տանը: Տպագիր գեղարվեստական գրքեր կարդացողների շուրջ 96%-ը, որպես ընթերցանության նախընտրելի վայր նշել է տանը: Շուրջ 5%-ը կարդում է աշխատավայրում: Տպագիր թերթեր, ամսագրեր հարցվողների 95%-ը նախընտրում է կարդալ տանը, 11%-ը՝ աշխատավայրում: Տպագիր մասնագիտական գրքեր հարցվողների շուրջ 93%-ը կարդում է տանը, 17%-ը՝ աշխատավայրում, 6%-ը՝ բուհի գրադարանում: Էլեկտրոնային թերթեր, ամսագրեր հարցվողների 94%-ը նախընտրում է կարդալ տանը, շուրջ 7%-ը՝ աշխատավայրում:

Ընթերցողների 91%-ի համար էլեկտրոնային մասնագիտական գրքերի ընթերցման նախընտրելի վայրը տունն է: 16%-ը նախընտրում է կարդալ աշխատավայրում: Տպագիր հանրագիտարաններ կարդացողները նախընտրում են կարդալ տանը (100%), 6%-ը՝ նաև բուհական գրադարանում, 3%-ը՝ աշխատավայրում, ևս 35%-ը՝ գրադարաններում: Էլեկտրոնային գեղարվեստական գրքեր կարդացողները նախընտրում են կարդալ տանը (100%), 8%-ը՝ նաև աշխատավայրում:

Տպագիր բառարաններ կարդացողների 94%-ը նախընտրում է կարդալ տանը, շուրջ 6%-ը՝ աշխատավայրում, 6%-ը՝ բուհի գրադարանում:

Ընթերցողների նախընտրելի լեզուն

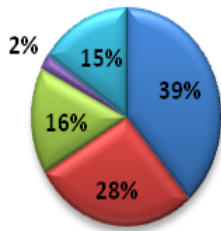
Հետազոտության ընթացքում անդրադարձել ենք նաև ընթերցանության նախընտրելի լեզվին և հարցվողներին խնդրել ենք ըստ առաջնահերթության նշել այն 3 լեզուները, որոնցով նրանք կարդում են: Գծապատկեր 10-ից երևում է, որ հարցվողների 90%-ի համար ընթերցանության նախընտրելի լեզուն հայերենն է: 9%-ը կարդում է առաջին հերթին ռուսերեն:

գծ. 10

Այն հարցին, թե ինչու առաջնահերթ հենց այդ լեզվով, հայերեն կարդացողների 39%-ը նշել է ազգային ինքնությանը վերաբերող պատասխաններ (օրինակ՝ «որովհետև հայ եմ», «իմ մայրենի լեզուն է» և այլն): 28%-ի համար հասկանալի և մատչելի են հայերենով գրված գրքերը, 16%-ը նշել է, որ կրթությունը հայերեն է, լեզվին լավ է տիրապետում կամ այլ լեզվի չի տիրապետում: 2%-ը նշեց այլ պատճառներ, ինչպիսիք են՝ «գեղեցիկ լեզու է», «պարտադրված է», «տան գրականությունը միայն հայերեն է» և այլն: Հարցվողների շուրջ 15%-ը դժվարացավ պատասխանել, թե ինչու է առաջնահերթ կարդում հայերեն լեզվով (տե՛ս գծապատկեր 11):

Հայերեն լեզվի առաջնահերթության պատճառները

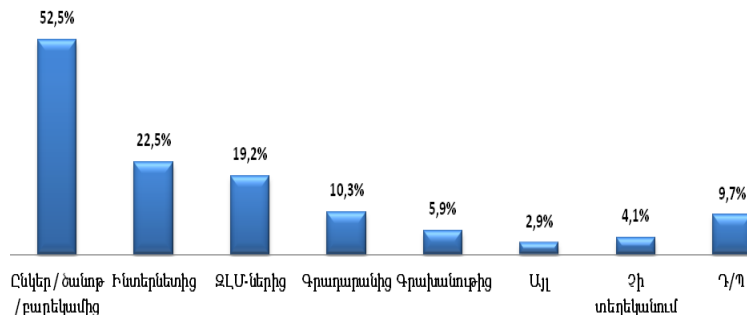
- Ազգային ինքնությունից ելնելով
- Մատչելի է գրված
- Կրթությունը հայկական է, լեզվին լավ է տիրապետում կամ այլ լեզվի չի տիրապետում
- Այլ պատճառներով
- Դ/Պ

գծ. 11

Նոր ստացված գրքերի մասին տեղեկատվության ձեռքբերման աղբյուրները

Հաջորդ գծապատկերից ակնհայտ է դառնում, որ ընթերցողների՝ գրքերի վերաբերյալ տեղեկատվության ձեռքբերման հիմնական աղբյուր են հանդիսանում ընկերները, ծանոթները, բարեկամները: Ընթերցողների շուրջ 53%-ը գրքերի մասին տեղեկատվություն ստանում է ընկերներից /ծանոթ/ բարեկամներից, շուրջ 23%-ը՝ ինտերնետի միջոցով, 19%-ը՝ ԶԼՄ-ներից (մամուլ, հեռուստացույց, ռադիո), 10%-ը՝ գրադարաններից, շուրջ 6%-ը՝ գրախանութներից (գծապատկեր 12):

Գրքերի մասին տեղեկատվության ձեռքբերման աղբյուրները

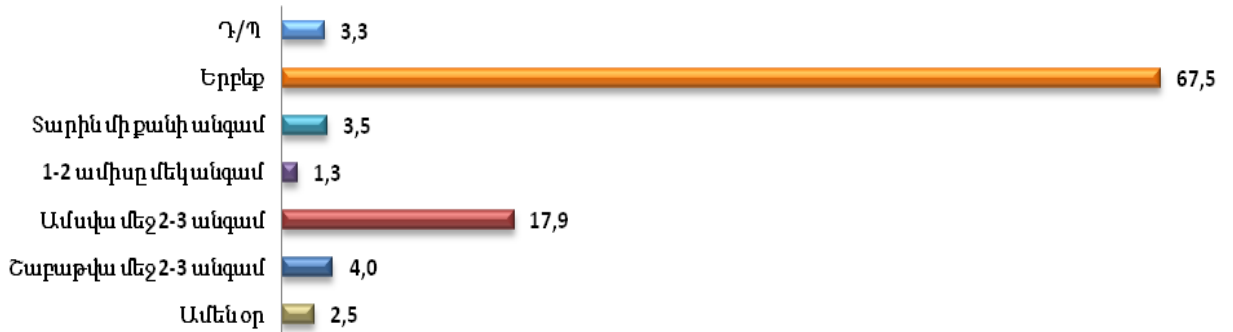

գծ. 12

Գրադարանների ճանաչելիությունը և հաճախելիությունը

Ընթերցողների շուրջ 68%-ը նշել է, որ երբեք չի այցելում գրադարան, 18%-ն այցելում է ամսվա մեջ 2-3 անգամ: Ամեն օր այցելում է ընթերցողների 2,5%-ը միայն, շաբաթվա մեջ 2-3 անգամ՝ 4%-ը, 1,3%-ն էլ՝ 1-2 ամիսը մեկ անգամ (գծապատկեր 13):

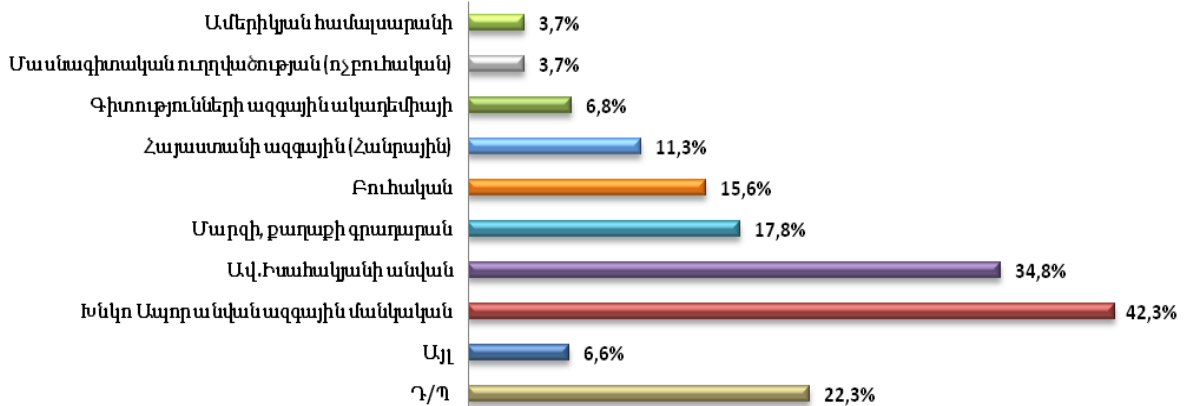
Գրադարան այցելելու հաճախականությունը

գծ. 13

Գծապատկեր 14-ում ներկայացված է գրադարանների ճանաչելիության պատկերը: Հարցվողների շրջանում ամենահայտնի գրադարանը Խնկո Ապոր անվան ազգային մանկական գրադարանն է (հարցին պատասխանողների 43%-ը): Ավ. Իսահակյանի անվան գրադարանը ճանաչում է հարցվողների շուրջ 35%-ը, Հայաստանի ազգային գրադարանը՝ 11%-ը: Հարցվողների շրջանում հայտնի էին նաև մի շարք բուհական, դեսպանատան, մարզային, մարզերի քաղաքային, գյուղական համայնքների գրադարաններ:

Գրադարանների ճանաչելիությունը

գծ. 14

Ամփոփելով արդյունքները՝ նշենք.

1. Անչափահասների այցելությունը գրադարան ընթերցանության կազմակերպումը և գրք մշակույթի դաստիարակումը պետական մոտեցման կարիք ունի:
2. Գրադարանը մնում է ժամանակակից մարդու կյանքի ժամանցի վայր:
3. Ժամանակակից գրադարանից օգտվելու մոդելը բնութագրվում է գործնականությամբ, անհատականացմամբ, ժամանցային ընթերցանության գերակշռությամբ:

4. Գիրքը չի անտեսվում, այն հիմնականում մնում է որպես տեղեկության աղբյուր, սակայն ավելի հաճախ /հատկապես երիտասարդները/ օգտվում են համացանցից:

5. Գրադարանային մշակույթի ենթաոլորտները զարգացնելու և նրանց փոխգործակցությունն ապահովելու նպատակով շարունակական գործունեությունը պետք է հիմնվի ոլորտի իրական վիճակագրական վերլուծության վրա:

6. Պետք է ուսումնասիրվեն ընթերցողների, գրադարանից օգտվողների հետաքրքրությունները, նախասիրություններն ու պահանջմունքները, այլ ոչ թե մատուցվի այն, ինչը ավանդաբար ճիշտ ենք համարել և կրկնվել է տարիներ շարունակ:

Նկատառումների վրա հիմնվելով՝ առաջարկում ենք որոշակի քայլեր, որոնք կնպաստեն գրադարանների և ընթերցանության մշակույթի ձևավորմանն ու զարգացմանը.

- համազգային երկարաժամկետ ընթերցանության օժանդակության ծրագրի մշակում,

- պատանիների տեղեկատվական գրագիտության և ընթերցանության մշակույթի ձևավորման ու զարգացման համար գրադարանների և ուսումնական հաստատությունների ջանքերի միավորում,

- գրադարանային հեղինակային ծրագրերի առաջխաղացում, որոնց հիմնական նպատակն է ընթերցանությունը քարոզելու միջոցով մեծաթիվ ընթերցողների ներգրավումը,

- փոխադարձ տեղեկությունների համակարգի ստեղծում,

- գրքի և ընթերցանության հիմնահարցերով զբաղվող ընկերությունների սոցիալական համագործակցության զարգացում և պետական կառույցների ու մասնավոր հատվածի ներգրավում ընթերցանության հիմնահարցերի լուծման գործում,

- Բարձրաձայն ընթերցանությունների շարք այգիներում և դպրոցներում,

- Շարժական գրադարան /հիվանդանոց, ծերանոց, մանկապարտեզ/,

- Ամառային դպրոց,

- Աշխատանքային ժամերի համապատասխանեցում,

- Գրադարանի առցանց կատալոգի համակարգում, թարմացում,

- Օգտատերերի առցանց բազայի ստեղծում և համակարգում,

- Գրադարանի ֆիզիկական տարածքի և առօրյայի կազմակերպում,

- Գրադարանի հանրային կապերի ստեղծում և զարգացում,

- Գրադարանի վերաբերյալ տեղեկությունների տարածում /համակարգում (սոցցանցերով և այլ աղբյուրներով)

- Կազմակերպության կողմից հրատարակված նյութերի տարածում (գրադարան, գրախանութ, առցանց),

- Գրադարանի զարգացման համար դրամաշնորհների հայթայթում:

Գրադարանային միջավայրը կարևոր է բազմաբնույթ կրթական, մշակութային, տեղեկատվական, ստեղծագործական և ուսումնական ծրագրերի, նախագծերի իրականացման համար: Գրադարանային միջավայրը չի կարող միապաղաղ և անհրապույր լինել, ընդհակառակը, այն գրավիչ է, հարմարավետ, օգտագործելի և կենսունակ: Ժամանակակից գրադարաններում առկա տեխնոլոգիական միջոցներն ու նրանց ընձեռած հնարավորությունները օգտակար են և օգնում են անհրաժեշտ տեղեկատվությունն առավել արդյունավետ ստանալուն՝ անհրաժեշտության դեպքում գրադարանավարի օգնությամբ, ով հանդիսանում է գրադարանային միջավայրի ստեղծման, պահպանման և զարգացման իրականացնողը: Գրադարանն ինքը պետք է լինի կարծիքի ձևավորման և հանրային կարծիքի վրա ազդող միջավայր: Որպես կրթական, մշակութային հաստատություններ գրադարանները պետք է կարողանան իրենց ներդրումը ունենալ հասարակության ընդհանուր կրթամակարդակի բարձրացման հարցում:

SUMMARY

Public relations, advertising are important in the library work. Today, the library is facing new requirements, and the librarians should be able to answer to these new challenges. Using surveys the author is suggesting some new solutions.